



PAGINA 2

'Onderweg zijn wij ergens iets kwijtgeraakt'



PAGINA 3

'Laat het bos lekker zijn eigen ding doen'



PAGINA 5

'Gouden vlekjes schitteren in de Haagse Beek'

VERDER: Rob zag ze vliegen ■ Actieve geiten ■ Van de schepping tot de eindtijd ■ No-nonsens vogels ■ Zondebokken en verlossers ■ Houvast zoeken

Horizonverdieping

Reizen, maar dan anders

Toeristen zijn tegenwoordig lang niet meer overal welkom. In grote steden worden ze vaak geweerd. Voor veel mensen is op reis gaan ook een te grote aanslag op hun budget. Maar reizen kan ook op een andere manier: dichtbij in eigen stad, of met gebruikmaking van de fantasie. Deze uitgave biedt hiervoor inspiratie.

Veel reizigers willen graag landen bezoeken om een andere cultuur op te snuiven dan de westerse. Ze willen hun horizon verbreden, meer van de wereld zien waar zoveel te ontdekken en te genieten valt. Maar zijn ze ook zo nieuwsgierig naar die culturen als ze mensen uit deze landen als burens krijgen? Of als die noodgedwongen in een asielzoekerscentrum vlakbij bivakkeren? Vaak heeft die tegenstrijdigheid te maken met een abstract beeld in ons eigen hoofd: in gedachten zie je niet een persoon, maar een anonieme groep mensen die je thuis niet durft te vertrouwen. Dus: zoek ze op, zodat het mensen met namen en gezichten worden.

Pareltjes

Den Haag is bij uitstek een plek waar je allerlei culturen kunt ontmoeten. Loop eens een hindoetempel of een onbekende kerk binnen. Bezoek een azc of het Wereldhuis, waar mensen zonder geldige verblijfspapieren terecht kunnen. Door mensen uit andere culturen te ontmoeten, verbreed je je blik. Boek een wandeling door de stad onder leiding van een gids. Je ontdekt pareltjes die je nog niet kende, maar die in elke stad te vinden zijn. Het is een belevenis om door je eigen stad te wandelen of te fietsen en met de ogen van een nieuwsgierige toerist rond te kijken. Neem de tijd om ergens op een stoep of bankje

te gaan zitten. Ervaar wat er gebeurt als je zonder haast en met open blik waarneemt wat je ziet, ruikt, voelt en hoort.

'Weet je welke vogel je hoort zingen?'

Gebruik je zintuigen als je een wandeling maakt die je misschien vaker hebt gelopen. Maak er een ontdekkingsreis van in het bos of langs de zee. Ken je de bomen en planten die je ziet? Weet je welke vogel je hoort zingen? Kijk je in de stad weleens omhoog naar de gevels van gebouwen? Of stel je voor dat niet jij de bomen, het strand, de zon of de zee ziet, maar dat jij wordt gezien. Dan beleef je de wandeling op een heel nieuwe manier. Laat je gedachten aan zee mee stromen met de golven en in het bos mee waaien met de wind die door de bladeren ruist. God laat zich in het Bijbelverhaal in 1 Koningen 19 aan Elia kennen, niet in natuurgeweld, maar in het gefluister van een zachte bries.

Vonkje

Achter onze ogen en in onze eigen diepte schuilt een wereld die groter is dan we kunnen bevatten. Daar liggen onze herinneringen en ervaringen, daar vinden we ook onze verbeeldingskracht, onze verlangens en onze hoop en, wie weet, een goddelijk



FOTO: MATTHIAS KOST VIA PIXABAY

vonkje. We kunnen die bron in onszelf aanboren. Als we durven en wanneer we maar willen.

GREET KAPPERS

"Niet iedereen die ronddoelt, is verdwaald." – J.R.R. Tolkien

Zomerwandeling – bomen in de Bijbel

De bomen staan in zomertooi. Met een groep ga je op pad door park Oosterbeek om te ontdekken wat bomen in al hun verscheidenheid aan bast, blad, standplaats en groeiwijze te vertellen hebben. Daarnaast probeer je samen met de groep verbanden te leggen met passages over bomen in de Bijbel. Aan het eind van de wandeling is er iets te drinken en te eten.

DI. 11 AUG. 14-16 U. LANDGOED OOSTERBEEK. VERZAMELEN EIND WASSENAARSEWEG BIJ DE BUNKER/COMMANDOPOST CLINGENDAEL. AANMELDEN: DENHAAG@REMONSTRANTEN.NL ONDER VERMELDING VAN ZOMERWANDELING 11 AUGUSTUS OF 070-3250779 (REMONSTRANTSE KERK). INFO: FROUKE BARDET (06-30753511) EN COOS VAN BEUNINGEN (06-51417359).

FOTO: MAXMANN VIA PIXABAY



Op reis in de geest

Lezing door Cisca Peters. Pelgrimeren is op weg gaan, het onbekende tegemoet en bezielen raken door verhalen en uitwisselen van ervaringen. Op weg gaan kan ook in de geest, op je stoel, in ontmoeting met elkaar en geholpen door beelden en verhalen. Wat kom je tegen als je door middel van je verbeelding op reis gaat?

DI. 28 JULI. 14.30 U. VRIJZINNIG CENTRUM DE HOEKSTEEN, ROZENBOOMLAAN 119, VOORBURG.

IN-DRUK

IK ZAG ZE VLEGEN

Als het begon te schemeren in de tuin van het Italiaanse kindertehuis, zwerden er ineens zwarte vogels tussen de palmen. 'Oh, vleermuizen!', zei mijn vrouw dan, die zich altijd weer verbaasde over haar stadse echtgenoot. Buiten Italië zag ik ze niet meer, behalve een keer ergens in een grot, waar ze aan het plafond hingen. Net als spinnen jagen ze sommige mensen de stuipen op het lijf. Zo ook het Haagse gemeentebestuur dat een woningblok in Spoorwijk – dicht bij Kerk in Laak – wilde laten afbreken. Maar tot chagrijn van bestuurders en de aannemer waren er vleermuizen gesignaleerd in de leegstaande huizen. Dus ging het slopen maandenlang niet door, want kleine dieren werven in het beleid hun gewicht in de schaal.

Dassen ondermijnen spoordijken, maar ze worden beter bejegend dan de muskusrat. Gewoon aardig zijn we voor hagedissen en padden. Ja, zelfs de mus heeft privileges. In mijn Haagse tuin waren ze verdwenen, maar zat ik op de Loosduinse boulevard, dan was het een gekwetter van jewelste. Sinds Loosduinen z'n charme verloor, ben ik onwetend van de huidige musenhabitat. Soms hoor ik gemopper over de schroomvallige omgang met onze kleine medeschepselen. 'De beuk erin. Wat kost dat niet en dat alles voor een paar ringslangen!'



FOTO: KEEN GRIFFITHS VIA ISTOCK

Ondanks mijn botanische witte plekken ben ik toch blij dat we in dit kleine land een vereniging als Natuurmonumenten hebben en vele boeren en burgers die aandacht geven aan wat vaak over het hoofd gezien wordt. Tot zover het sprookje.

Sinds het bezoek van de Amerikaanse president – nee, we noemen geen namen – is het nog geen oorlog, maar we moeten er wel allemaal op voorbereid zijn. De man die als premier de soldaten 'pang' liet roepen, bewoog

ons parlement tot een gigantische verhoging van de defensielasten. Er mogen weer tanks rijden door natuurgebieden; als de heide ligt te verdrogen wordt die in de fik geknald. En dan duurt het een week voordat Defensie toegeeft dat zulke oefeningen niet verstandig waren.

Boeren moeten verdwijnen bij Natura 2000, maar Defensie – die veel van die gebieden onder beheer heeft – zoekt slimme oplossingen. Met mortieren schieten bij de Afsluitdijk, laag over de wadden scheuren met straaljagers, boerenbedrijven saneren, midden in een natuur- en recreatiegebied een militair vliegveld – wie bedenkt het. En dat alles voor onze veiligheid. Maar recent rapporteerde het Wereld Natuurfonds dat de biodiversiteit op het land de afgelopen 35 jaar met 30 procent is afgenomen. De belangrijkste aanbeveling van het WNF is daarom: 'Maak als overheid de ecologie de basis van je beslissingen.'

Ik zou denken dat we allereerst verantwoordelijk zijn dit kleine stukje aarde bewoonbaar over te dragen aan de komende generaties. Gewoon rekening houden met broedende vleermuizen. Want niet geschoten is altijd raak.

ROB VAN ESSEN

"Caravans willen helemaal niet op vakantie. Vandaar dat die auto's zo hard moeten trekken." – Kees van Kooten

advertenties

Firma A. H. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra naar uw keuze met ons advies, bijvoorbeeld:

- Ad Patres Frederik Hendrikslaan 7 's-Gravenhage (Statenkwartier)
- diverse andere uitvaartcentra in 's-Gravenhage en omstreken
- bij begraafplaats of crematorium

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl **070 345 16 76**
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

ENGELN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartzorg richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELNENSPOOR.NL - WWW.ENGELNENSPOOR.NL

HET CLINGENDAELHUIS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

want met afscheid begint herinnering

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Van Der Helm & Schols
uitvaartzorg

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

Bezield theater

Opstaan tegen onrecht

De muzikale theatervoorstelling *Lieve Hemel* van Joris Linssen is ingegeven door zijn bezoek aan het kerkasiel in Kampen. De ontmoeting met de familie Babayants en de vele vrijwilligers inspireerde hem tot het maken van een indrukwekkende voorstelling over veerkracht, moed en hoop.

'Ergens onderweg / zijn wij iets kwijtgeraakt. / Was het domme pech / of zelf zoekgemaakt? / De onschuld verloren (...)' Dit zijn de eerste zinnen uit het openingslied 'Achterin de kerk' van Joris Linssen in zijn theatershow *Lieve Hemel*. Hij schreef het lied ter gelegenheid van het kerkasiel voor de familie Babayants in de wijkkerk Open Hof in Kampen.

Geloof in mensen

Op de dag dat ik in het theater zit, duurt het kerkasiel in Kampen al 544 dagen. Al die dagen is er 24 uur per dag een viering. Dit vraagt duizenden vrijwilligers uit het hele land en, het is haast niet te geloven, die blijven komen. Linssen was een van hen. Het lied dat hij schreef zou zomaar een gebed kunnen zijn, waarin hij hulp aan God vraagt onszelf weer te vinden, ons met anderen te verbinden en het lef te hebben om tegen onrecht op te staan. Linssen zegt niet in God te geloven, maar ik twijfel er niet aan dat hij wel in mensen gelooft.

Aren lezen

Linssen verbindt het verhaal van de Babayants onder andere met het verhaal over Ruth, die met haar schoonmoeder vanwege een hongersnood naar Juda vluchtte. Omdat ook dáár honger was, ging Ruth aren lezen, een wettelijk recht om wat afvalt na het oogsten op te rapen van het land. Daar ontmoette ze de landeigenaar Boaz die Ruth meer aren gunde dan hij wettelijk verplicht was. Net als Ruth is ook de familie Babayants afhankelijk van wat anderen voor hen doen of wat die hun gunnen. Met Ruth liep het goed af; hoe het de familie Babayants zal vergaan, is nog maar de vraag.

'Echte levenskunst is om van iets negatiefs, iets positiefs te maken', stelt Joris Linssen. Een mooie aansporing om stil te staan bij wat iemand in nood nodig heeft. Door aandacht geef je menselijke waardigheid een

gezicht. Onrecht toepassen of toelaten, slaat daar een deuk in. Een uitgestoken en een ontvangende hand staan voor een wederkerig proces van verbinden. Als iets uit de verhalen duidelijk wordt, is het wel dat we het niet alleen kunnen. Pas in de verbinding met elkaar worden we mens, kunnen we betekenis geven en groeien. Dat is precies waar deze ontroerende show op verschillende manieren en vanuit verschillende perspectieven over gaat: veerkracht, moed en hoop.

JOLLY VAN DER VELDEN



FOTO: ANDBRETT VIA PIXABAY

Bosbevrijder Peter Akkerman:

‘Laat een bos lekker zijn eigen ding doen’

Met zijn stichting *Bos dat van zichzelf is* zet Peter Akkerman zich met hart en ziel in voor bosbehoud. Een 450 jaar oude akte vormt hierbij een belangrijke inspiratiebron.

Het zat er al vroeg in bij Peter Akkerman (33). Toen hij als kleine jongen meemaakte dat een stuk bos in zijn omgeving werd gekapt, dacht hij: waarom doen mensen dat toch? Zijn vader had diezelfde gedachte en samen gingen ze zich inspannen voor bosbehoud. En met resultaat. Staatsbosbeheer bleek bereid een bosperceel bij de Holterberg voor vijftig jaar aan zichzelf te geven – dus vrij te houden van beheer en kap – met de toezegging dit daarna jaarlijks stilzwijgend te verlengen. ‘Klus geklaard, nu weer door met iets anders’, vond vader Akkerman. Maar voor zoon Peter was dit nog maar het begin. En nu is hij sinds vier jaar voorzitter van de door hemzelf opgerichte stichting *Bos dat van zichzelf is*.

Hoe ouder hoe beter

‘Bossen, en zeker oude, zijn heel belangrijk voor het leven an sich’, licht Akkerman toe. ‘Hoe ouder bomen zijn, hoe beter voor de biodiversiteit, hoe meer zuurstof ze produceren, hoe beter tegen klimaatverandering, hoe vruchtbaarder de bodem, al dat soort dingen. Dus als je iets wilt doen voor toekomstige generaties

en niet-menselijk leven moet je een bos lekker zijn eigen ding laten doen. Dat is de kern van het verhaal.’

‘Het Haagse Bos is voor altijd vrij van kap’

Een belangrijke rol in dat verhaal is weggelegd voor een 450 jaar oud document. Akkerman kwam dit op het spoor – inmiddels verhuisd vanuit het oosten van het land naar Den Haag – tijdens zijn wandelingen door het Haagse Bos. Op een informatiebord las hij dat dit bos al sinds 1576 beschermd is door de zogeheten Akte van Redemptie. Dit intrigeerde hem; hij dook de archieven in en bekeek de door Willem van Oranje ondertekende akte.

Oerbos

‘Het Haagse Bos was vroeger onderdeel van een groot oerbos dat strekte van ’s-Gravenzande tot aan Alkmaar’, vertelt hij. ‘Maar rond 1576 was alleen nog die snipper bij Den Haag over. Toen dat laatste stukje ook met kap bedreigd werd – de staat had het nodig in de oorlog tegen de Spanjaarden – stuitte dat in de stad op veel verzet. Het bos was namelijk populair bij de adel die er graag kwam jagen, wat weer goed was voor de economie. Maar ook de inwoners zelf hielden van het bos. Dankzij de Akte van Redemptie werd het bos gered en is het nu voor altijd vrij van kap.’



Peter Akkerman tijdens een rondleiding in een Bos dat van Zichzelf is.

Akkerman ging met juristen aan de slag en er werd een moderne notariële Akte van Redemptie opgesteld. Hiermee wordt een bos – voor een bepaalde periode, maar liefst voor altijd – aan zichzelf gegeven: vrij van beheer, kap en ander menselijk ingrijpen. De overeenkomst wordt gesloten tussen de stichting en een boseigenaar en opgenomen in het kadaster, zodat het ook voor volgende eigenaren geldt. ‘En bij boseigenaren moet je niet alleen aan Natuurmonumenten of

Staatsbosbeheer denken, ook particuliere eigenaren van een klein of groter bosperceel kunnen dit doen’, benadrukt Akkerman. Hij en de vele andere vrijwilligers van de stichting zijn graag bereid boseigenaren hierover te informeren, zodat de lijst met ‘bossen die van zichzelf zijn’ steeds langer wordt.

IRNA VAN DER WEKKE

Verhalenbijeenkoms

Weer eens wat anders dan een Haags bakkie

De Ethiopische koffiecultuur en de Chinese theeceremonie zijn twee heel verschillende culturele uitingen. Tijdens een avond in Weimar’s Wijkpaleis, georganiseerd door Haags Verhaal, komt toch ook een opvallende overeenkomst aan het licht.

Haags Verhaal gaat als een reizend verhalencircus door de stad en helpt mensen een andere wereld in hun eigen stad te ontdekken, vermeldt de website haagsverhaal.nl. Zo zijn op een avond in juni in Weimar’s Wijkpaleis Getachew Negate en Penny Gu te gast. Getachew Negate vertelt over de Ethiopische koffiecereemonie en voert er buiten een uit, waarna bezoekers de koffie kunnen proeven. Penny Gu vertelt over de Chinese theeceremonie. En ook de thee kan uitgebreid geproefd worden.

Shoarmatent

‘Ik moest heel erg wennen aan de Nederlandse eettijden’, vertelt Getachew Negate desgevraagd. ‘Ik woonde nog maar net in Nederland toen ik werd uitgenodigd om rond

acht uur langs te komen. Ik dacht dat het met eten zou zijn, omdat ik in mijn geboorteland Ethiopië gewend was laat te eten. Maar ik kreeg alleen koffie aangeboden en later wat te drinken. Ik had ontzettend honger en ben na afloop snel naar een shoarmatent gegaan.’ Negate moet erom lachen. Zijn verhaal is doorspekt met humor en levenslust, ook al maakte hij pittige dingen mee. Zo ontvluchtte hij Ethiopië in 1986 vanwege het communistische regime uit die jaren. ‘Ik was er niet veilig en heb zelfs in de gevangenis gezeten.’

Terwijl buiten op de binnenplaats de koffiebonen al geroosterd worden en de lekkere geuren naar binnen waaien, vertelt Negate uitgebreid over de Ethiopische koffiecultuur. ‘Wij dronken al koffie in de negende eeuw. Koffie is uitgevonden in Ethiopië.



‘Koffie is uitgevonden in Ethiopië. Wij dronken al koffie in de negende eeuw.’

Het verhaal gaat dat een geitenhoeder merkte dat zijn geiten actiever werden na het eten van de koffieplant. Hij ging ermee naar de monniken, maar die zeiden dat het duivels was en gaven hem de opdracht om de bonen te verbranden. Zo werd koffie als drank geboren en ontstond de Ethiopische koffiecereemonie.

‘Geiten werden actiever na het eten van koffieplanten’

Nog steeds is het koffiezetten en -drinken belangrijk onder Ethiopiërs. Dat begint met een sterke bak koffie in de ochtend om wakker te worden. Naarmate de dag vordert wordt de koffie minder sterk en wordt er

gepraat over de buurt en de politiek. In de avond is de koffie het minst sterk, want dan is het tijd om de dag af te sluiten en elkaar te zegenen.’

Sterk en slap

‘Ik vind het wel grappig dat de Ethiopische koffiecereemonie van sterk naar slapper gaat’, zegt Gu uit China na de koffiepauze in de goedgevulde zaal. ‘In China wordt de thee namelijk steeds sterker en daarmee neemt ook de intensiteit van de gesprekken toe. Je moet geduld hebben. In de Chinese cultuur wordt veel niet verteld. Mensen lopen rond met pijn en geheimen, ook in mijn familie. Het theedrinken gaat gepaard met gebaren en rituelen die heel belangrijk zijn in de communicatie. Er zitten diepgaande betekenissen achter, bijvoorbeeld als er thee geschonken wordt bij

een bruiloft. De dochter knielt dan en schenkt thee aan haar ouders. Daar zit een diep gevoel van dankbaarheid in.’ Gu deelt met Negate de ervaring dat ze erg moest wennen aan de Nederlandse cultuur. Ze kwam als jonge tiener in dit land wonen. Door zich de laatste jaren te verdiepen in de theecultuur komt ze dicht bij wie ze is en inmiddels geeft ze workshops en voert ze in opdracht theeceremonies uit. Negate en Gu komen allebei veerkrachtig over en stralen liefde uit voor de tradities uit de landen waar ze geboren zijn. Verbinding is de grootste gemene deler in beide ceremonies en dat is precies ook wat de verhalen van deze twee bijzondere mensen opleveren: meer begrip voor elkaars culturen in de veelkleurige stad Den Haag.

FROUCKJE VAN DER WAL

Zin in een uitstapje buiten Den Haag? Kerk in Den Haag tipt drie inspirerende tentoonstellingen.

Zin in...

Wat hebben een arts, een vechtsportkampioen en een dragqueen met elkaar gemeen? Meer dan je denkt. Ze stellen zichzelf namelijk dezelfde fundamentele vraag: wat geeft het leven écht betekenis? Acht markante Utrechtse gingen de uitdaging aan en stelden een zeer persoonlijke tentoonstelling samen. Zij kozen eeuwenoude meesterwerken en hedendaagse pareltjes die hun ervaringen, worstelingen en inzichten weerspiegelen. Kunst die raakt aan hun

dagelijks leven én aan de momenten waarop alles kantelt of juist stilvalt. De keuzes en verhalen van de gastcuratoren geven een veelvormig beeld van de manier waarop mensen vandaag de dag betekenis vinden.

DE TENTOONSTELLING IS TE BEZOEKEN T/M ZATERDAG 30 AUGUSTUS. MUSEUM CATHARIJNECONVENT, LANGE NIEUWSTRAAT 38, UTRECHT. TOEGANG: DI. T/M VRIJ. 10-17 U., ZA. EN ZO. 11-17 U. INFO: CATHARIJNECONVENT.NL

1



ANNUNCIATIE, FRANS FRANCISCUS, COLLECTIE MUSEUM CATHARIJNECONVENT

Wat geeft je houvast?

Tot eind augustus is in Museum Gouda de tentoonstelling *Geloof* te zien, over de menselijke behoefte aan houvast en betekenis. Drie denkers met verschillende achtergronden stelden de tentoonstelling samen: schrijver Arnon Grunberg, mensenrechtenjurist Naema Tahir en columnist en presentator Stephan Sanders. Zij kregen toegang tot de collectie van het Rijksmuseum Amsterdam en kozen ruim veertig

kunstwerken die hen persoonlijk raken en die elk een ander aspect van geloof laten zien. De thema's zijn herkenbaar: erbij horen en thuiskomen, goedheid en schoonheid, schuld en verlossing. In de tentoonstelling beantwoorden ook Gouwenaars van verschillende leeftijden en achtergronden de vraag: 'Wat geeft jou houvast?' Zij vertellen hun eigen verhaal bij persoonlijke voorwerpen. Bij de tentoonstelling is van alles te doen, in het museum

maar ook in de stad. Van een workshop rituelen maken tot een theatrale proeverij waarin deelnemers de smaak van geloof onderzoeken. Ook kunnen bezoekers mee op excursie naar een van de gebedshuizen in de stad.

DE TENTOONSTELLING IS TE BEZOEKEN T/M ZATERDAG 30 AUGUSTUS. MUSEUM GOUDA, OOSTHAVEN 9, GOUDA. TOEGANG: DI.-ZON. 11-17 U. INFO: MUSEUMGOUDA.NL

2



FOTO: FRED ERNST, MUSEUM GOUDA



Ons geloof is liefde

De lutherse kerk liep en loopt wat betreft queeremancipatie voorop en biedt onderdak aan alle kleuren van de priderogenboog. Vanaf 10 juli presenteert het Luther Museum in Amsterdam de tentoonstelling *Ons geloof is liefde*, over de queergeschiedenis in de lutherse kerk. In deze multimediale tentoonstelling ontdekken de bezoekers persoonlijke verhalen van lutheranen die hebben bijgedragen

aan de queeremancipatie. De jonge queer fotograaf Jesse van den Berg maakte tien portretten van hedendaagse lutheranen die ook lhbtqia+'er zijn. Deze portretten worden monumentaal gepresenteerd in de ramen van de kerkzaal, als symbool voor de buitenwereld die naar binnen komt, en het licht dat de queergemeenschap met zich meebrengt. Speciale aandacht is er voor de vele queer dominees die de lutherse

kerk rijk is, maar ook anderen uit de lutherse queergemeenschap komen aan bod.

DE TENTOONSTELLING IS TE ZIEN VAN 10 JULI T/M 13 SEPTEMBER. LUTHER MUSEUM AMSTERDAM, NIEUWE KEIZERSGRACHT 570. TOEGANG: WO.-ZON. 11-17 U. INFO: LUTHERMUSEUM.NL

3

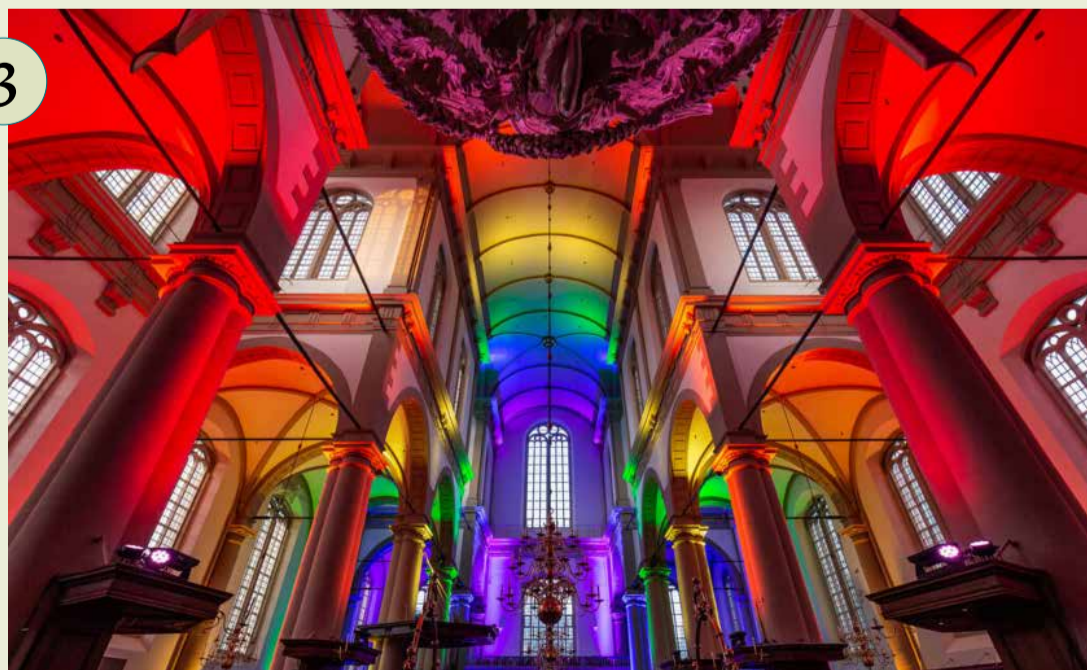


FOTO: LUTHERMUSEUM

Op zoek naar de Haagse Beek

Met de stroom mee

Al wandelend volgt Anne-Helene Borgts de Haagse Beek, van Kijkduin tot aan het Vredespaleis. 'Wat maakt toch dat we zo graag bij water zijn? Is dat het onbewuste besef dat water de bron van alle leven is?'

Zolang ik in Den Haag woon, ben ik geïntrigeerd door de Haagse Beek, die ondergronds door de Haagse binnenstad stroomt. Het heeft iets geheimzinnigs, zo'n onzichtbaar riviertje onder je voeten. Het grootste deel van de Beek loopt echter bovengronds door de stad. Om dit typisch Haagse watertje beter te leren kennen, besluit ik zijn loop te volgen. En waar kun je beter beginnen dan bij de bron?

Zijarmen

Samen met mijn wandelvriendin pak ik de bus naar Kijkduin. De Beek ontspringt daar in het Schapenatjesduin. Na enig zoeken staan we ineens bij de bron: een kleine poel in een duinbosje, met gouden vlekjes waar de zon door het gebladerte breekt. Turend in het heldere water denken we terug aan eerdere wandelgesprekken. Welke verborgen bronnen dragen wij nog in ons? Wat mag er nog gaan stromen? We nemen de vraag mee en volgen het stroompje richting de binnenstad. Dat is niet zo eenvoudig als het lijkt: soms gaat de Beek even ondergronds en dreigt onder ons vandaan te kronkelen naar aantrekkelijke maar doodlopende zijarmen – het lijkt het echte leven wel. Met hulp van de kaartenapp op onze telefoon weten we de stroom steeds terug te vinden. De naam Haagse Beek suggereert een natuurlijke waterloop, maar de beek is wel degelijk gegraven. Waarschijnlijk



Langs de Balsemienlaan verbreedt de Haagse Beek zich tot een vijver.

gebeurde dit in de veertiende eeuw om de nieuw aangelegde Hofvijver van schoon water te voorzien. Door verschillende natuurlijke stroompjes met elkaar te verbinden ontstond er een kanaal dat water van Kijkduin naar het Binnenhof transporteerde.

Gele lissen

In een groene strook slingert de Beek zich door de stad, langs Meer en Bos en de Bosjes van Pex. De oevers zijn op veel plekken begroeid met wuivend riet en uitbundig bloeiende gele lissen. Hier en daar verbreedt de Beek zich tot vijvers en bijna overal is het water omgeven door parkjes en plantsoenen. 'Dit

voelt echt als een dag in de natuur', verzucht mijn vriendin. Er zijn veel wandelaars op de paden – allemaal volgen zij zonder het te weten een stukje van onze route – en iedereen groet ons vriendelijk. Wat maakt toch dat we zo graag bij water zijn? Is het de kalmere invloed van kabbelende golfjes, de ruimte om gedachten te laten dwalen, het onbewuste besef dat water de bron van alle leven is?

Riool

De stroom duikt onder het Verversingskanaal door en buigt zich af naar Park Sorghvliet. Aan de achterkant van het park zien we, staande

op de Duivelsbrug, hoe de stroom het park weer verlaat en door een groen valleetje naar de tuin van het Vredespaleis meandert. Daar verdwijnt de Beek bij de toegangshekken definitief onder de grond.

Net als andere waterlopen werd de Beek in vroeger tijden misbruikt als riool, wat vooral in de zomer een flinke stank veroorzaakte. Daarom werd in 1917 het gedeelte tussen de Scheveningseweg en de Hofvijver overkluisd. Maar het water in de Hofvijver – het is wat teleurstellend – komt niet langer van de Beek. Sinds 2001 wordt die vijver gevoed met voorgezuiverd Maaswater. Het water uit

de Haagse Beek stroomt ondergronds naar de gracht van de Mauritskade. Onze wandeling eindigt bij het Vredespaleis, maar we doen nog een ontdekking: op de hoek van de Scheveningseweg staat een zandstenen monumentje, de Van Karnebeekbron. Het is gebouwd ter gelegenheid van de opening van het Vredespaleis. Het water in de fontein blijkt uit de Haagse Beek te komen. Zo voedt onze Beek voordat hij ondergronds gaat een nieuwe bron, een symbool voor vrede en recht.

ANNE-HELENE BORGTS

Vrees en hoop

Een kroniek van de wereld

Deze zomer staat het einde van de tijden centraal in het Haagse museum Huis van het boek. Middeleeuwse manuscripten laten zien dat het thema al sinds eeuwen tot de verbeelding spreekt. De afwisseling met hedendaagse kunst bewijst dat het onderwerp ook nu nog intrigeert.

Wie het nieuws volgt en ziet wat er in de wereld allemaal aan de hand is, kan de moed weleens in de schoenen zinken. Oorlogen, onrecht en klimaatproblematiek zijn aan de orde van de dag. Waar gaat het heen met deze wereld? Hoe loopt het af? Deze gedachten en gevoelens zijn niet nieuw. Ze horen bij het mens-zijn, zo blijkt uit de tentoonstelling *Apocalyps, vrees en hoop* in museum Huis van het boek aan de Prinsessegracht.

'Op ieder moment eindigt de wereld wel voor iemand'

Door de eeuwen heen hebben mensen zich deze vragen gesteld en het gevoel gehad dat het einde der tijden nabij was. Hele boeken zijn erover geschreven, vaak prachtig versierd met kleurrijke, tot de verbeelding sprekende illustraties. Het museum bezit zulke boeken en stelt ze nu tentoon rond dat soms huiveringwekkende thema. In zorgvuldig verlichte zalen liggen de



De wereldkroniek uit 1493 begint bij de schepping en eindigt bij de Apocalyps.

kostbare boeken in vitrines met rondom aan de muren hedendaagse schilderijen en installaties die verbazingwekkend goed aansluiten bij de oude thema's.

Lege cirkels

Het *Liber chronicarum* uit 1493 is zo'n oud boek. Het museum bezit er vier exemplaren van. Die

liggen op verschillende plaatsen in de tentoonstelling open in een vitrine. 'Dit boek is een wereldkroniek', vertelt curator en samensteller van deze expositie Stijn Kemper. 'Een boek over de geschiedenis van de wereld, beginnend bij de schepping en eindigend bij het laatste oordeel. Om het boek toch in te kunnen zien, is er een nauwkeurige replica gemaakt die door te bladeren is.

"De kunst van te leven is thuis te zijn alsof men op reis is." – Godfried Bomans

Het boek en de tentoonstelling beginnen bij de schepping en eindigen bij de Apocalyps. In dit boek wordt het begin van de wereld opvallend genoeg heel abstract verbeeld, dat vind ik fascinerend. Lege cirkels beelden het ontstaan van licht uit. Wij combineren dat in deze zaal met schilderijen van gekleurde cirkels van de kunstenaar Stan Klamer die zich bezighoudt met spiritualiteit en mystiek. Die combinatie van oude boeken met hedendaagse kunst maakt de tentoonstelling afwisselend en interessant.

Dodendans

In de tentoonstelling komen verschillende thema's aan bod, waaronder de dodendans. 'Dat motief ontstaat in de tijd van de pest als in alle rangen en standen in de maatschappij mensen overlijden', vertelt Kempers hierover. 'De dood maakt geen onderscheid, vertellen de boeken ons. Het is niet de vraag of je zult sterven, maar wanneer. Op ieder moment eindigt de wereld wel voor iemand. Dat was vroeger zo, maar ook in de moderne tijd is er sprake van genocides en natuurrampen.' Het geheel stemt tot nadenken over hoe in het hier-en-nu te leven in een wereld waar zoveel gebeurt.

FROUCKJE VAN DER WAL

DE TENTOONSTELLING *APOCALYPS, VREES EN HOOP* IS NOG TOT EN MET 6 SEPTEMBER TE BEZOEKEN. HUIS VAN HET BOEK, PRINSESSEGRACHT 30.

Kerken van de Protestantse Kerk Nederland (PKN)

Soms wijzigen de tijden van de diensten. Check tevoren de website van de kerk van uw keuze. * betekent: kijk op de website van de kerk

Kerkgebouwen	Tijd	5 juli	12 juli	19 juli	26 juli	2 augustus	9 augustus	16 augustus	23 augustus	30 augustus
Lukaskerk Om en Bij 2.	10.15	ds Nico Binnendijk HA	ds let Burger	ds Klaas Santing	ds Erwin de Fouw	ds Rein Algera	naar Lutherse kerk	naar Lutherse kerk	naar Lutherse kerk	ds Jannet van der Spek
Duinzichtkerk V. Hogenhoucklaan 89	10.00	ds Ad van Nieuwpoort	ds Ad van Nieuwpoort Barmitswa	ds Erwin de Fouw	ds Klaas van Kralingen	ds Juup van Werkhoven	ds Evert Jan de Wijer	ds Jan Quinten Oskam	ds Ad van Nieuwpoort	ds Ad van Nieuwpoort
Christus Triumfatorkerk, Juliana v. Stolberglaan 154	10.00	ds Sifra Baayen	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	ds Harrie Gijsen	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	*	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker
Pax Christikerk Vlamburg 2	11.00	ds Jasper Klapwijk	ds Mirjam Muis	ds Wout van Herwijnen	ds Ganpat Berrevoets	*	ds Klaas Bos	ds Beppie Wessels-Schuurman	ds Jasper Klapwijk	ds Egbert Brink
Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Nico den Bok	ds Jantine Veenhof	ds Jantine Veenhof	ds Nicolle Pronk	ds Els van der Wolf	ds Dirk-Jan Thijs	ds Yasmin Hsu	ds Robert Stigter	ds Jantine Veenhof
De Oase Van Meursstraat 1	10.00	Ellen Verheul	kringviering	ds Annemarie Roding-Schilt HA	Fred Toetenel	ds Egbert van der Weide	kringviering	ds Fokke Fennema	ds Everdien Hagen	ds Rob van Essen
Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	ds Birke Rapp	ds Karl van Klaveren	ds Birke Rapp	Marjolijn Anema	Jilian Barrett-Tolk	ds Saskia Wevers-van der Feltz	dr Piet Schelling	ds Birke Rapp	Noud Fortuin-van der Mik
Maranathakerk 2e Sweelinckstr.156	10.30	ds Mark van der Laan S&T	ds Thomas Kraan	ds Wilna Steenbergen	ds Erika van Gernerden	ds Bert Kuipers S&T	ds Mark van der Laan	ds Ad Alblas	ds Wilna Steenbergen	ds Mark van der Laan
Noorderkerk Schuijstr. 9-11	10.00	ds Hanneke Allewijn	Rik Zwalua	ds M. Adema	ds Anneke Mooi	*	*	*	ds Casper van Dongen	ds Hanneke Allewijn
Vieringen Lux	11.30	Rik Zwalua	Rik Zwalua	ds Arnout Francke	Rik Zwalua	Rik Zwalua	Bart Jan Peet	Bob van Meijeren	Arte Havenaar	Rik Zwalua
Bosbeskapel Bosbesstr. 5	10.00	ds E. van Wijngaarden	ds Nico den Bok	ds Herma Kamphuis	ds Jacob Korf S&T	ds Nel van Dorp	ds S. Hermanus	ds Sara Dondorp	ds Greetje van der Harst	ds B. Kuipers S&T
Abdijkerk Willem III-str. 40	10.00	ds Aart Verburg	ds Herma Kamphuis	ds Nel van Dorp	ds Fokke Fennema S&T	ds Jacques Steenkamp	ds Sara Dondorp	Erna van Wijngaarden-Raben	ds Meindert Burema	ds Jacques Steenkamp S&T
Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	A. Deuzeman	M. Anema	R. Slot-de Haan	ds Jan Maasland	*	*	A. Deuzeman	ds P. Koster	ds Nel van Dorp HA
Bethelkerk Scheveningen J. Kokstr.173	10.00	ds Anneke van Mansum	ds Gerco Lock	ds Gerco Lock	ds Nel van Dorp	ds Henk Koolhaas	ds Anneke Mooi	ds Herma Kamphuis	ds Gerco Lock	ds Gerco Lock HA
Oude Kerk Keizerstr. 8	10.30	ds T. Lucas	ds Arie Spaans	ds D. Smink	ds J. van der Kamp	Frank Willemse	W. van der Kamp	ds Barend Weegink	dr H. Post	ds J. Smit
Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	Prof. Maarten Wisse	ds Charlotte van der Leest	ds Dirk-Jan Thijs	ds Charlotte van der Leest	ds Radstake	ds Wilna Steenbergen	ds Mark van der Laan	ds Bert Kuipers	ds Frederik van Harten
Pr. Julianakerk Tesselsestr. 6	10.00	ds Bernhard van Vreeswijk	ds C. van Loon	ds J. Olie	ds L. den Breejen	ds A. van der Steen	ds Bert Karel Foppen	ds C. Blonk	ds F. van Velzen	ds Bernhard van Vreeswijk HA
De Toevlucht Laan v. Hoornwijck 140	10.00	ds Rob van Essen	ds Hans Mast	*	ds Jaap van den Akker	*	ds Hans Mast	ds Rob van Essen	*	ds Marjolein den Dulk
Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds Bert Karel Foppen, doop ds A. Schroten	* ds Bert Karel Foppen	ds Thejon Bos ds M. van Daalen	* ds Thejon Bos	ds Tjejon Bos J. van der Meijden	* ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen dr Paul Visser	dr A. Kunz ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen ds J. Visser
Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Casper van Dongen	ds Nienke van Dijk	ds Len Lafeber	ds Annemike van der Meiden	ds Jacob Korf	ds Henriette van Dunné	*	ds Nel Verburg
Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Fulco Timmers	ds Juup van Werkhoven HA	ds Fulco Timmers	ds Theo Witkamp	ds Netty de Jong-Dorland	ds Tom Mikkers	ds Rienk Lanooy	ds Aafke Zaal	10.30 ds Fulco Timmers, cantate
Ev. Lutherse Gem. Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Gert Scholten	ds Taco Smit HA	Lukaskerk	Lukaskerk	Lukaskerk	ds Jannet van der Spek	ds Jannet van der Spek	ds Janine Mutsaerts	Lukaskerk
Église Wallonne Noordeinde 25	10.30	Virginie Lacomme	X	pasteur Dieuwertje Zantingh	X	pasteur Dieuwertje Zantingh	X	pasteur Liesbeth van Hilten-Matthijsen	X	Pasteur Dieuwertje Zantingh
Oude Kerk Herenstraat 77 Voorburg	10.00	ds Leneke Marchand	ds H. de Leede	ds Leneke Marchand	ds Bas Plaisier	ds W. Koerselman	ds G. de Lang	ds H. Graafland	ds Leneke Marchand	ds Arlette Brabander
Koningkerk Br. Ingenhoeslaan 4 Voorburg	10.00	ds Robert Stigter	pastor J. Bakker	ds Arlette Brabander	ds Robert Stigter	pastor R. Keizer-Meeuwse	ds H. Kamphuis	ds Jan van der Wolf	ds Arlette Brabander	ds Robert Stigter

Overige kerken

Kerkgebouwen	Tijd	5 juli	12 juli	19 juli	26 juli	2 augustus	9 augustus	16 augustus	23 augustus	30 augustus
Deutsche Ev. Gem. Bleijenburg 5	10.30	Pfr Henning Scholz	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling	*	*	*	*	Pfr Henning Scholz	Pfr Thomas Vesterling
Doopsgezinde Gem. Paleisstr. 8	10.30	*	ds Marijn Vermet	ds Marijn Vermet pot-luck lunch	X	ds Marijn Vermet	ds Nelleke Kan	X	ds Frouke Bardot natuur en stilte	ds Toon Vessies
Ev. Broedergem. Hernhutters Kon. Emmakade 66	10.00	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Haagse Dominicus Th. Swenckestr. 30	10.30	Noud Fortuin, Jolly van der Velden	X	Zomerviering, Cokkie van Santen, Janneke Hogendorf	X	X	X	X	X	X
Indon. Ned. Chr. Kerk Jan Luijkenlaan 92	13.30	ds Danang Kurniawan	ds Yasmin Hsu	ds Stanley Tjahjadi	ds Deibby Janssens-Sahertian	ds Johannes Linandi	ds Cees Stavleu	ds Stanley Tjahjadi	ds Deibby Janssens-Sahertian	ds C. Gunawan
Kruispuntgemeenschap Bloklandenplein 15	10.30	X	Eucharistie, ds Arie van Nierop	X	Lauden met overdenking, br Hans Koster	X	dankdienst 12 jaar Kruispunt, br Hans Koster	X	Eucharistie, ds Rob van Essen	X
Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Reinhold Philipp	ds Esther van der Panne	ds Reinhold Philipp	ds J. Goud	ds Reinhold Philipp	ds Jan van Aller	ds Reinhold Philipp	ds Antje van der Hoek	ds Johannes Tromp
Ichthuskerk Duinkerkerstr. 9	9.30	ds Jasper Klapwijk	ds Roel Heida	*	*	*	ds Han Hagg	ds Beppie Wessels	ds Jasper Klapwijk	ds Egbert Brink
Franciscuskerk Johanna Triebelspad 10	10.30	pastor Mieke Speckens	pastor Marie-Thérèse van der Loo	pastor Nanda de Hoop	pastor Mieke Speckens	pastor Marie-Thérèse van der Loo	ds Mineke Kroes	pastor Mieke Speckens	pastor Marie-Thérèse van der Loo	pastor Robert Nangu

Rooms-Katholieke kerken

Parochie Maria Sterre der Zee. Info: rkdenhaag.nl
Centrum. Jacobus de Meerdere-kerk, Parkstr. 65a. Nederlands: zo. 9 u., 11 u.
Schilderswijk. Marthakerk, Hoefkade 623. Zo. 9.15, 13 u. Engels/Afrikaans
Haagse Hout. Paschaliskerk, Wassenaarseweg 53. Zo. 9.30 u.
Marlot. Onbevlekt Hart van Maria, Bloklanden-plein 15. Za. 17 u. Zo. 13 u. Portugees 17 u.
Zeeheldenbuurt. Ignatiuskerk, Elandstr. 194. Zo. 11 u. 14/5 11 u.
Regentessekwartier. Agneskerk, Beeklaan 188. Za. 20 u. en zo. 9.30 u., 11.30 u.

Scheveningen. Antonius Abtkerk, Scheveningseweg 233. zo. 11 u.
Parochie De Vier Evangelisten Info: rkparochiedevierengelisten.nl
Valkenbos. Titus Brandsmakerk, Kamperfoeliestr. 279. Vrij. 10 u. Zo. 11 u.
Loosduinen. Kerk Maria van Eik & Duinen, Loosduinse Hoofdstr. 4. Di. 10 u. Zo. 11 u.
Waldeck/Kijkduin. Pastoor van Arsker, Aaltje Noorderwierstr. 4. Do. 10 u. Za. 17 u. Zo. 9.30 u.
Leyenburg. Emmauskerk, Leyweg 930. Za. 13 u. Zo. 9.30 u. Wo. 10 u.

Diverse Rooms-Katholieke kerken
Rijswijk. Kerk van Benedictus en Bernadette, Sir Winston Churchillaan 372. Zo. 9.30 u.
De Zinnen, kapel Chr. Triumfatorkerk. Ma. 18.15 u. avondgebed
Lourdeskapel Berkenbosch Blokstraat 9A. Dagelijks open (9-18 u.). Za. 11 u.
Deutsch. Badhuisweg 35a. Zo. 10.30 u.
Français. Stoepleaan 4, Wassenaar. Zo. 11 u.

Kerken met vaste voorgangers

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Zo.11 u. Holy Communion, 17 u. Contemporary Worship 4de zo. 17 u. Choral Evensong.
American Protestant Church Esther de Boer-van Rijcklaan 20. 10 u.
Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr 7. Zo. 10 u. eucharistieviering, 16/8 Maria Hemelvaart
Leger des Heils Ambachtsgaarde 198. Zo. 10.30 u. met muziekkorps.
Zevendedagsadventisten Robijnhorst 197. Za. 10 u. bijbelstudie, 11 u. dienst.

Quakers Parkstraat 32. Zo. 10.30 u. stille samenkomst.
Taizé Buurt- en kerkhuis Bethel, Thomas Schwenckestraat 30, maandag 19.30 u.

SYMBOLLEN

X	geen dienst
*	zie website van de kerk
HA:	Heilig Avondmaal
S&T:	Dienst van Schrift en Tafel

AGENDA JULI-AUGUSTUS 2026

Voor een overzicht van alle activiteiten: zie kerkinderhaag.nl.
Voor adressen van kerken zie pagina 6.

Dicht eens een Voskuil

Op woensdag 1 juli 2026 is het honderd jaar geleden dat J.J. Voskuil werd geboren. Het initiatief Dichter bij de Dood vroeg dichters om een eigen gedicht te schrijven. Zij dragen dit voor op weg naar Voskuils laatste rustplaats.

Wo. 1 juli 15-16.30 u. ■ Begraafplaats Oud Eik en Duinen

Vogels kijken doe je met je oren

Arjan Dwarshuis, vogelaar en schrijver, en Gisbert van Baalen, student theologie en podcastmaker, nemen je mee in de wereld van vogels. Geerten van de Wetering laat op het orgel horen hoe componisten zich hebben laten inspireren door vogelgeluiden. Kaarten à € 15 via kloosterkerk.nl

Do. 2 juli 20 u. ■ Kloosterkerk

**Tour de France!**

Ensemble Klang en organist Geerten van de Wetering nemen in het concert *Tour de France!* het publiek mee op een reis door de rijke Franse klankwereld, met werken van Debussy, Tailleferre en Chausson. Kaarten € 25, t/m 27 jaar € 12,50 via podium21.nl

Vrij. 3 juli 20.15 u. ■ Waalse Kerk

Zomer in de Nieuwe Badkapel

Deze zomer is de Nieuwe Badkapel op zaterdag geopend voor bezoekers. Zij kunnen het interieur van de kerk bewonderen, een rondleiding krijgen, luisteren naar muziek of in gesprek gaan. Info: nieuwwebadkapel.nl

Za. 4 juli t/m 29 aug. 14-16 u. ■ Nieuwe Badkapel

Leren fermenteren

In deze workshop van Geloven in Groen laat het kunstenaarsduo Floris en Anna deelnemers kennismaken met de wereld van het fermenteren. Neem zelf een pot en een groente mee. Aanmelden via info@geloveningroen.nl. Deelname: donatie (richtprijs € 15).

Za. 4 juli 15-17 u. ■ Stadsosse Spinozahof, Repelaerstraat 61

Poëzie en kunstcritiek

Arnold Ziegelaar en Eric Bolle verzorgen een serie van acht bijeenkomsten over filosofie en poëzie, onder de titel *Stemmingen: poëzie en kunstcritiek*. Vrije entree, aanmelden niet nodig. Info: houstrustkerk.nl

Za. 4, 11, 18 juli en 1, 8, 15, 22, 19 aug. 14 u. ■ Houstrustkerk

Duinzichtgesprek

Ad van Nieuwpoort gaat in de serie Duinzichtgesprekken in gesprek met Ipsos I&O-onderzoeker Peter Kanne over zijn boek *Lang zal ik lekker leven. De genotzuchtige Nederlander: van ik-verslaving naar wij-gevoel*. Toegang: uw gift.

Zo. 5 juli 16 u. ■ Duinzichtkerk

Zomerse orgelbespelingen

Elke zondag in juli en augustus is er een orgelconcert in de Abdijkerk. Diverse organisten brengen een gevarieerd programma. Toegang gratis. Info: abdijkerk.info of Vincent Hildebrandt, ams@abdijkerk.nl

Zo. 5, 12, 19, 26 juli en 2, 9, 16, 23, 30 aug. 15.30 u. ■ Abdijkerk

Echo's van het goede nieuws

In een lezing gaat prof. dr. Jan Bloemendal in op het veelbesproken boek van Cambridge-hoogleraar Geurt Henk van Kooten: *Echo's van het goede nieuws: De evangeliën in context, toen en nu*. Kaarten € 10 via kloosterkerk.nl

Do. 9 juli 20-22 u. ■ Kloosterkerk

Het evangelie van Thomas

Een lezing van ds. Karl van Klaveren over het evangelie van Thomas, dat ook wel het 'vijfde evangelie' is genoemd. Wat staat er in dit unieke geschrift?

Za. 11 juli. 15 u. ■ Houstrustkerk

**Orgelconcert**

Hayo Boerema, organist van de Rotterdamse Laurenskerk, bespeelt het Franssen-orgel van de Elandstraatkerk. Op het programma staan onder meer orgelwerken van Joseph Jongen en Marcel Dupré. Info: elandorgel@ziggo.nl

Za. 18 juli 15 u. ■ Elandstraatkerk

Minder is meer

Een interactieve middag, geleid door Marleen van Beek en Judith Tegelaars, over de spullen die we kopen en wat de gevolgen daarvan zijn. Vrijwillige bijdrage. Aanmelden: 070 325 0779 of denhaag@remonstranten.nl

Di. 21 juli. 14.30-17 u. ■ Remonstrantse Kerk

**Geweldloos communiceren**

Leren hoe je op een respectvolle en effectieve manier kunt communiceren, ook in lastige situaties? Kom dan naar de kennismakingsavond Geweldloos Communiceren met Marijke Haisma en ds. Marijn Vermet. Aanmelden: marijnvermet@gmail.com

Do. 23 juli 19.30-21.30 u. ■ Doopsgezinde Kerk

Filmconcert: The General

In het zomerse filmconcert in de Kloosterkerk staat een 100-jarige klassieke geprogrammeerd: *The General* uit 1926 van Buster Keaton. De film wordt van muziek voorzien door organist Geerten van de Wetering. Info en kaarten vanaf € 12,50 via podium21.nl

Do. 20 aug. 20.30 u. ■ Kloosterkerk

**Het graf van Willem van Oranje**

Excursie onder leiding van Nelleke Kan (Doopsgezinde gemeente) naar het praalgraf van Willem van Oranje. Verzamelen bij de kassa van de Nieuwe Kerk, je koopt zelf een kaartje à € 10. Aanmelden via kan.mail@ziggo.nl met vermelding van tijdstip.

Di. 25 aug. 10.30 of 13 u. ■ Nieuwe Kerk aan de Markt van Delft

Sint-Jacobsdag in de Grote Kerk

Op 25 juli viert de Grote of Sint-Jacobskerk in Den Haag Sint-Jacobsdag: een sfeervolle avond vol muziek, wandelverhalen, pelgrimage en ontmoeting. Vanaf 16.00 uur kun je starten met een historische wandeling door de stad, als knipoog naar de pelgrimsroute naar Santiago de Compostela. Vanaf 19.00 uur begint het programma in de kerk met onder andere muziek van americana-zangeres en singer-songwriter Pietermel, die vorig jaar de Walk of Wisdom



FOTO: WIKIMEDIA.ORG

liep en daarover zal vertellen. Ook is er een talkshow met bijzondere pelgrimsverhalen.

ZA. 25 JULI. 16-22 U. GROTE KERK, ROND DE GROTE KERK 12. TOEGANG GRATIS, AANMELDEN VIA HUISVOORDESTAD-DENHAAG.NL

Geloof of wetenschap – waarom niet allebei?

We leven in een overgangstijd en de klimaatcrisis is daar de belangrijkste manifestatie van. Dit vraagt bezinning op de rol van ons als mensheid op deze planeet. Anja Schaafsma van Stadsklooster Delft bespreekt in een lezing een aantal nieuwe ontwikkelingen op het

gebied van spiritualiteit en wetenschap en deelt inzichten van recente auteurs en oudere denkers.

ZA. 8 AUG. 15 U. HOUTRUSTKERK, BEEKLAAN 535. VRIJWILLIGE BIJDRAGE VOOR KOFFIE EN THEE



BEELD: VRIJZINING BERAAD

Oplopende tegenstellingen

Bijbels tegengif

De Raad van Kerken publiceerde in april het rapport *De weg van discipelschap, over de omgang van kerken met radicaal-rechts gedachtegoed*. David Renkema – voorzitter van de Haagse Gemeenschap van Kerken – bespreekt voor *Kerk in Den Haag* enkele noties uit dit rapport.

Het verzet tegen de komst van centra voor asielzoekers ontspoord in vandalisme, ook in onze stad. Moskeeën en synagogen kunnen niet meer zonder allerlei veiligheidsmaatregelen. Radicaal-rechtse partijen doen het opvallend goed bij verkiezingen. Hun ideeën vinden ingang bij de klassieke middenpartijen. De vraag is hoe we ons als kerken opstellen.

Solidariteit

Een geloofwaardige opstelling is die van solidariteit met mensen in nood, in het bijzonder met kinderen in de knel. Steun aan het kerkasiel in Kampen, het aanbieden van noodopvang en pleiten voor een rechtvaardig en humaan migratiebeleid. In de opbloeiende contacten met andere religieuze en levensbeschouwelijke gemeenschappen komen we ook in aanraking met allerhande ervaringen van discriminatie en geweld tegen gebedshuizen. Het opbouwen van onderling vertrouwen is een kwestie van lange adem, maar ook van gewoon doen. Ook onze Haagse Gemeenschap van Kerken speelt hier een actieve rol.

Daarmee zijn we ongewild partij geworden in tal van oplopende tegenstellingen rond migratie, discriminatie en identiteit. Deze tegenstellingen tekenen zich niet alleen af in de wereld, maar ook in onze kerken. De Raad van Kerken deed onlangs een poging om deze tegenstelling bespreekbaar te maken door te verkennen welke waarden in het geding zijn.

De meest fundamentele waarde is de overtuiging dat ieder mens geschapen is naar het beeld van God. In wat de Raad het radicaal-rechtse gedachtegoed noemt, discrimineert men juist naar nationaliteit, etniciteit en religie: eigen volk eerst. Daarnaast noemt de Raad de gebondenheid aan democratische waarden, waarheid en procedures. Het radicaal-rechtse gedachtegoed onttaardt in minachting van instituties – zoals media, wetenschap, rechtspraak, parlement – en verheerlijking van het recht van de sterkste en zelfs van geweld.



FOTO: LORADO VIA ISTOCK

Deze samenvatting doet uiteraard geen recht aan de hele verklaring van tien pagina's. Maar de verklaring legt wel de vinger bij een gevoelige plek. Of daarmee het gesprek met de aanhangers van dit radicaal-rechtse gedachtegoed makkelijker zal worden, waag ik te betwijfelen. Maar de Raad doet wel een goede poging om de tekenen van deze tijd te verstaan. Niet alleen dat, de Raad pleit ook voor het samen zoeken naar hoe we in deze tijd Christus kunnen navolgen. Maar wie de lat zo hoog legt, ontsnapt onderweg niet aan onmogelijke dilemma's, pijnlijke nederlagen en diepe teleurstellingen.

Persoonlijk denk ik dat de opkomst van het radicaal-rechtse gedachtegoed niet losstaat van een vooruitgangsgeloof dat zijn beloftes niet kan waarmaken. Die teleurstelling vindt telkens weer een uitweg in het aanwijzen van zondebokken en de opkomst – en neergang – van 'verlossers'. Bijbels tegengif kan dan helpen. Minstens zo belangrijk zijn de gebaren van medemenselijkheid en vriendelijkheid; volhardend, hoopvol en vreugdevol. De Haagse Gemeenschap van Kerken hoopt van harte dat dit document in onze kerken zorgvuldig gelezen en besproken zal worden. Zelf zijn we in ieder geval volop aan de slag met de lokale interreligieuze samenwerking.

DAVID RENKEMA

Lees hier de verklaring van de Raad van Kerken.



COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDERHAAG.NL WEBSITE

JULI/AUGUSTUS 2026,

jaargang 29, nr. 287

Deadline september: 7 augustus
Uitgave van de Protestantse Kerk Den Haag, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost.

Contact: redactie@kerkinderhaag.nl.
Tel. 06 24 69 66 64 (Anne-Helene Borgts)
hoofdredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 4626 69 64 (Greet Kappers)
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Redactie: Greet Kappers (hoofdredacteur), Irna van der Wekke (tekstredactie), Anne-Helene Borgts (eindredacteur), Henk Baars, Ronald van Bochove, Henriëtte Boerma, Roelie Dröge, Rob van Essen, Hans Hemmes, Rienk Lanooy, Tom Mikkers, Jolly van der Velden, Froukje van der Wal.

Vormgeving: Maartje de Sonnaville
Webredacteur: Ronald van Bochove

Druk: De Bink Opmeer, Leiden
Website: ISI Media, isimedia.nl

Advertenties:
kerkinderhaag.nl/adverteren
info@kerkinderhaag.nl
06 24 69 66 64 (Anne-Helene Borgts)

Los postabonnement:
€ 30,- per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

Disclaimer:
Kerk in Den Haag heeft getracht alle rechthebbenden te achterhalen. Indien iemand desondanks meent rechten te kunnen doen gelden, dan kan hij of zij contact opnemen met de eindredacteur.

Copyright:
Overname van foto's en artikelen alleen na schriftelijke toestemming van de redactie: redactie@kerkinderhaag.nl





Troubadour Martijn Breeman

Zwaluw

Het voorjaarsbriesje in zijn naluw brengt nauwelijks verkoeling meer. Mijn deur staat open en een zwaluw strijkt op mijn boekenplanken neer.

De vogel dropt zijn vieze kwakjes op al mijn boeken van Frits Spits en bouwt van meegebrachte takjes een nestje naast een vogelgids.

Ik kan hem wel naar buiten drijven, maar dat doe ik toch liever niet. Wel moet de deur nu openblijven. Ook als het regent dat het giet.

Er komt een tweede zwaluw binnen en nummer drie ... vier ... zeven ... acht! Ze stichten allemaal gezinnen. Zo'n drukte had ik niet verwacht.

Afijn, ik wil hier echt niet urmen; ik zie het niet zo somber in. Ze voeden zich met boekenwurmen en nergens vind je nog een spin.

Al luidt de noodklok twee voor twaalven, al staat de wereld in de brand, gelukkig komen er nog zwaalven een zomer maken in het land.

Hemelzwaluwen

Onder dak in de Kloosterkerk

Huizen worden steeds beter geïsoleerd, waardoor zwaluwen minder goed een broedplek vinden. Maar nestkasten bieden uitkomst. Sinds dit voorjaar hangen er ook een paar aan de gevel van de Kloosterkerk.

Voor veel vogelliefhebbers begint de zomer pas als de gierzwaluwen terug zijn. In zwermen scheren ze hoog over onze dorpen en steden. Hun hoge, gierende roep is opgewekt en aanstekelijk. Als je omhoogkijkt lijkt hun silhouet door de naar achteren gebogen, puntige vleugels op een sikkel. Het is een fenomenale, wendbare en snelle vlieger: met 171 km per uur zit hij in de top tien van snelste vogels. Een bijzondere positie als je bedenkt dat er wereldwijd in totaal ongeveer elfduizend verschillende soorten vogels bestaan.

De voetloze

Bijzonder aan de gierzwaluw is dat hij zijn hele leven – dag én nacht – in de lucht doorbrengt. Eten, paren, slapen

doen ze hoog boven onze hoofden. Alleen voor het broeden daalt de gierzwaluw korte tijd af op aarde. Zijn Latijnse naam is apus apus, de voetloze, want hij heeft nauwelijks pootjes om op te staan. Onze gebouwen ziet hij aan voor rotten, een kleine spleet is genoeg voor een broedplek. De gierzwaluwen zijn aanpakkers, onvermoeibare vogels van het no-nonsenssoort. Als het hier slecht weer is en de ouders geen insecten kunnen vinden, vliegen ze 'even' naar Zuid-Frankrijk of Spanje om voedsel voor hun kroost te halen. Dat vergt een paar dagen en in die tijd gaan de jonkies in een soort winterslaapje. De twee tot drie jongen leren het vliegen niet van hun ouders. Ze vallen – of worden ze geduwd? – uit het nest en tijdens de val spreiden ze voor het eerst hun vleugels uit.

Precisie

Hun overwinteringsgebied begint onder de Sahara en strekt zich uit tot in Zuid-Afrika. Een afstand van tussen de zes- en tienduizend kilometer. Inclusief de retourvlucht en omwegen leggen gierzwaluwen tussen de twintig- en tweeëntwintigduizend kilometer per jaar af. En – hoe onvoorstelbaar ook – uit ringonderzoek



FOTO: MIRCEAX VIA ISTOCK

blijkt dat ze hun nestplek van de vorige lente met feilloze precisie kunnen terugvinden. Hun broedgelegenheid staat onder druk doordat huizen en gebouwen steeds beter worden geïsoleerd. Spletten in muren en losse dakpannen worden schaarser. De Haagse Vogelbescherming spant zich daarom in om deze bijzondere vogels 'vervangende nestruimte' aan te bieden. Groot is dan ook onze waardering voor de actie op het Lange Voorhout, waar tegen de gevel van de prachtige 625 jaar oude Kloosterkerk dit voorjaar enkele fraaie gierzwaluwnestkasten zijn geplaatst. Geweldig!

FOEKE ZEILSTRA

ZomerZin

Onder de naam ZomerZin organiseren de protestantse kerken in Den Haag in juli en augustus tal van zomeractiviteiten. Hieronder en in de agenda op kerkinderhaag.nl vindt u een selectie. Het volledige programma is te vinden via diaconiedenhaag.nl/nieuws/zomerzin-2026



Spelen met taal

Neem een duik in de wereld van woorden en kom op laagdrempelige wijze spelen met taal. Dichter en spoken word-artiest Amber M. Arif neemt de deelnemers mee in de mogelijkheden. Zij heeft ervaring als podiumdichter en schrijft al van jongs af aan gedichten.

DI. 4 AUG. 14 U. CHRISTUS TRIUMFATORKERK, JULIANA VAN STOLBERGLAAN 154. CONTACTADRES: MPOSTMA@STEKDENHAAG.NL



Lichte muziek

Ouderenkoor Rijswijk onder leiding van Olga de Steur verzorgt een optreden met repertoire uit operette en lichte, klassieke muziek. Met een ruime thee-pauze en lekkernij.

DI. 21 JULI 14.30-16 U. DE OASE, VAN MEURSSTRAAT 1. AANMELDING: KERKINLAAK@GMAIL.COM



ILLUSTRATIE DANDELION VIA PIXABAY



Zomerplein

In de Bosbeskapel is er deze zomer een aantal woensdagochtenden een Zomerplein. Naast ontmoeting en samen zingen staat er elke week een ander thema centraal.

22 JULI (KENNISMAKEN),
29 JULI (VOGELS IN EN OM HET HUIS),
5 AUGUSTUS (EIGEN GEDICHTEN),
12 AUGUSTUS (STOELYOGA),
19 AUGUSTUS (QUIZ),
26 AUGUSTUS (AFSLUITING)
10-12 U. BOSBESKAPEL, BOSBESSTRAAT 5, DEN HAAG.
AANMELDING: DIACONIE@BOSBESKAPEL.NL;
06-20967514. VRIJWILLIGE BIJDRAGE.



Smaakreis

Cateringgroep Smaakreis bereidt een uitgebreide, lekkere lunch voor u.

MA. 20 JULI 12.20-14 U. LUKASKERK, OM EN BIJ 2. AANMELDING: EISRAEL@STEKDENHAAG.NL, 06-57734987. KOSTEN: MINIMAAL € 2,50, MEER NAAR DRAAGKRACHT.

“Vakantie. Niets moet, maar wel zo snel mogelijk.”

– Loesje

